

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד מרת ורדה שניצר ע"ה ב"ר מאיר ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה" ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"
 חתם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ח ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 565

מסכת סנהדרין ל"ז-מ"ג

בס"ד, ו' ניסן תש"ע

השבוע בגליון

- ◆ הנץ הנראה והנץ החמה
- ◆ ההבדל בין הר הזיתים להרי מואב
- ◆ תפילת מנחה במגדלי התאומים
- ◆ "לחיים" - על מה ולמה

- ◆ הצלת רוצח מעונש מוות
- ◆ פינוי עובר עבירות מקברו
- ◆ הנער הרוצח שנידון למיתה בעוון גניבה
- ◆ מתי יבוא המשיח?

- ◆ מדוע בריאת אדם הראשון ארכה 12 שעות?
- ◆ לדבר על עצמך בלשון נסתר

דבר העורך

הכל בגלל מילה אחת...

ההשגחה הפרטית מלווה את האדם על כל צעד ושעל. הכל מחושב ומסודר לפרטי פרטים וכל אדם יקבל את המגיע לו, לטוב ולמוטב, ברגע ובמקום הנכון. בני האדם ושאר הברואים אינם אלא כחומר ביד היוצר בידי ההשגחה העליונה, וכבר אמר ה"חפץ חיים" זכר צדיק לברכה: "ראו מה נאים מידותיו של הקב"ה. הוא משפיע ממון בחלקו של פלוני. לאחר מכן הוא נוטל את ידו, מכניסה לכיס מטבעותיו, קומץ את ידו ופותחה על ידו של העני, ועוד מזכה הוא, הקב"ה, את האדם במצוות הצדקה..."

לקח מופלא בנושא זה, ניתן ללמוד ממעשה נאה שסופר על ידי הגאון רבי בן ציון פלמן שליט"א, רב שכונת "נחלת משה" בבני ברק.

ישישים בעלי בינה מתמלאים רגשות קדושה וגעגועים כאשר הם שחים על אודות ישיבת וואלאז'ין, "אם הישיבות" אשר בראשה עמדו גדולי אותו דור, הנצי"ב וה"בית הלוי" זצ"ל.

מאות בחורים, רבים מהם עלויים של ממש, שקדו בה יומם ולילה על תלמודם, וידוע ידעו רבני הערים והעיירות, כי חתן הגון לבתם, תלמיד חכם וירא שמים, ימצא להם על נקלה בין כתליו של בית מדרש גדול זה.

אותם ימים הורגלו הבחורים למראה שחזר ונשנה. רב מכובד, בעל הדרת פנים, השתכן בעיירתם ימים אחדים, שהה בהיכל הישיבה במשך היום והתבונן בדמויות המתנועעות במרץ.

משנחה עינו על אחת הדמויות, היה מברר וחוקר, בחור זה מה טיבו, מאין בא ולאן הוא הולך, ומשנתמלאה שביעות רצונו בא עמו בדברים, דברי תורה ועניינים

דף לז/ב דין ארבע מיתות לא בטלו

הצלת רוצח מעונש מוות

גמרתנו אומרת כי אמנם בעוונותינו הרבים אין סנהדרין בימינו, אך ארבע מיתות בית דין לא בטלו מן העולם ואדם שעבר במזיד על מצווה מן התורה שעונשה מיתה - הקב"ה ממיתו. היו שסברו (עיי' "מסגרת הזהב" על קיצור שולחן ערוך סי' כ"ו, וב"מטה אפרים" דיני קדיש בהגהות לדין ה), כי על פי המובא בסוגייתנו, לבנו של אדם שנהרג זכות קדימה באמירת "קדיש" על פני בנו של אדם שנפטר באופן טבעי, משום שהנהרג כנראה היה זקוק לכפרה, ולכן בנו קודם באמירת "קדיש" כדי לכפר עליו. אולם כל הפוסקים דוחים אפשרות זו על הסף, כפי שה"חתם סופר" (שו"ת יו"ד סי' של"ג) דחה את טענתם של אנשי חברה קדישא שביקשו לקבור בנפרד את הנהרגים, משום שלטענתם הם נחשבים כהרוגי בית דין. "חתם סופר" הבהיר להם כי אכן כל מי שעבר עבירה סופו להיהרג בידי שמים, אך חלילה לומר שכל מי שנהרג הרי זה משום שעבר עבירה והוא נחשב כהרוג בית דין (וכ"כ הפרישה יו"ד סי' שמ"ה, וב"שדי חמד" מערכת אבלות סי' קס"ט).

פינוי עובר עבירות מקברו: מעשה ביהודי שנשא נכרית ועבר על כל העבירות שבתורה. ביום בהיר הוא נהרג בתאונת מטוס בדרום אפריקה ונקבר בבית קברות של נכרים. בני משפחתו פנו אל הגאון רבי יצחק וויס זצ"ל, כדי לשמוע את חוות דעתו על אודות אפשרות פינוי לקבר ישראל. בעל "מנחת יצחק" (שו"ת ח"ו סי' קל"ז) ציין, כי אין כל איסור על קרוביו לפנותו מקברו, וכדברי "חתם סופר" הנ"ל שאין הוא נחשב כהרוג בית דין. אלא, שגם אין חובה על בני המשפחה לפעול למען כבודו, שהרי פינוי מת מקברו למקום מכובד יותר הוא לכבודו, ואדם זה "כיון שהוא עצמו לא חס ולא חשש לכבודו בחייו גם אחרים אין אחראים לחוש לכבודו אחר מותו!"

הנער הרוצח שנידון למיתה בעוון גניבה: בעל "חוות יאיר" (סי' קמ"ו) נאלץ לדון בסוגייה זו מזווית שונה. לפני כשלוש מאות שנה הפכה מריבה בין נערים לתגרה אלימה, ואחד הנערים לא שלט בכעסו, שלף סכין ורוצח את רעהו נפש. תקופה קצרה לאחר מכן הפך הרוצח ראש לכנופיית גנבים, וכאשר הוא נלכד על ידי השלטונות הרוסיים נחרץ דינו למיתה בעוון גניבה. בעל "חוות יאיר" התבקש לחוות את דעתו אם יש להפעיל שתדלנים שימלטו "תכשיט" זה מעונשו. לבסוף נתלה הגנב והומת, אך ה"חוות יאיר" התייחס לנידון, תוך שהוא מציין כי דבריו אינם מכוונים להלכה. בתשובתו הארוכה הוא מתייחס לנאמר בסוגייתנו שהקב"ה מסבב מיתה לעבריינים במזיד, ולפיכך כאשר רוצח מועד שרוי בסכנת חיים, אין על איש מישראל להשתדל עבורו. אולם נער זה שרצח את חבירו מתוך מריבה וכעס, עדיין בכלל "ישראל" הוא. ואמנם, לו היה נחרץ דינו

עילוי נשמת

הר"ר פנחס האס (השילוני) ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל

נלב"ע ט' בשבט תש"ע

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

עילוי נשמת

הר"ר שאול צבי אינהורן ז"ל

ב"ר חיים נפתלי ז"ל

נלב"ע ה' בניסן תשס"א

תנצב"ה

הונצח ע"י בניו ובני משפחתם שיחיו

עילוי נשמת

מרת הצילה (הלה) כפתורי ע"ה

ב"ר ישעיהו יודנהרץ ז"ל

נלב"ע כ"ח באדר תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'

נשמת אדם

לעילוי נשמת

מרת חנה שנוור ע"ה בת הר"ר חיים יעקב ז"ל

נלב"ע י"א בניסן תשכ"ה תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידו הר"ר אבי שנוור הי"ו ומשפ' שיחיו - סביון

למיתה על מעשה הרצח, ניתן היה להסתפק אם יש לחלצו ממיצר, שכן, באופן זה נראה יותר שהוא נענש משמים על רציחתו. אך במקרה דנן, שהנער נשפט למיתה בעוון גניבה, יש להצילו ואין לנו לקבוע שעונש זה נחשב לו כמיתת בית דין.

דף לח/ב שתיים עשרה שעות הוי היום...
מתי יבוא המשיח?

בגמרתנו מתאר רבי יוחנן בר חנינא את מהלך היום השישי לבריאת העולם, שעה אחר שעה: "שעה ראשונה - הוצבר עפרו. שניה - נעשה גולם. שלישית - נמתחו אבריו. רביעית - נזרקה בו נשמה. חמישית - עמד על רגליו. ששית - קרא שמות. שביעית נזדווגה לו חוה. שמינית - עלו למטה שנים וירדו ארבעה תשיעית - נצטווה שלא לאכול מן האילן. עשירית - סרח. אחת עשרה - נידון. שתים עשרה - נטרד והלך לו." בטרם עיסקונו בנושא זה ראוי לצטט את דברי רבי יוסף חיים זצ"ל (שו"ת "תורה לשמה" סי' תק"ג), כי "אותן השעות של ששת ימי בראשית אינם שיעור שעות של ימים אלו אלא הם ארוכים וגדולים שיעור זמן גדול, כנודע" (ע"ע רמב"ן בראשית א/ג).

מדוע בריאת אדם הראשון ארכה 12 שעות? מהר"ל (בחינושי אגדות כאן ובספרו "תפארת ישראל" פ' ט"ז), עוסק בהרחבה בנושאים אלו ומבאר כי לא בכדי התפרשה בריאת האדם על פני כל היום, כדי לרמוז שהאדם הוא עיקר הבריאה ותכליתה, ומכל הבחינות וההגדרות האדם כולל הכל. לפיכך הוא גם נברא יחידי (לעיל לז/א) ועפרו נצבר מכל העולם (לח/ב). [ראה גם פי' בנין יהושע" על אבות דרבי נתן פ"א ה"ז].

בראשונים מבואר כי ששת אלפים השנים שנקצבו לעולמנו מדודים ושקולים כנגד ששת ימי בראשית, וכל יום הוא כנגד יחידה אחת של אלף שנים הנחשבים בעיני הקב"ה ליום אחד, ככתוב (תהילים צ"ד) "כי אלף שנים בעיניך כיום". הראשונים, בהם רמב"ן, רבינו בחיי, ריקאנטי, "צידה לדרך" (בראשית ב/ג), וכן אחרונים רבים בהם ה"אור החיים" הקדוש (ויקרא ו/ב), ועוד, עוסקים בהרחבה בהקבלת ימי קורות העולם לששת ימי הבריאה. בספר הבהיר (הובא בריקאנטי ח/ב) נאמר כי זהו פירוש הפסוק (בראשית ב/ג) "אשר ברא אלקים לעשות" - במשך שנות קיום העולם ממשיכה העשייה, "לעשות" כל יום את אשר בכוחו ובסגולתו. בתוך דבריו כותב רמב"ן, כי הגאולה תבוא באלף השישי המקביל ליום בריאת האדם [ראה שם ברמב"ן חשיב הקץ, ובשו"ת חתם סופר ח"ו סי' ס"א שתמה על דרך החישוב. ועיי' ב"מכתב מאליהו" לרב דסלר זצ"ל ח"ב עמ' 150 ואילך].

מתי יבוא המשיח? יהודים מאמינים בני מאמינים, אומרים בכל יום "אחכה לו בכל יום שיבוא". כידוע, יש זמן קצוב מראש שהוא המועד הסופי והאחרון לביאת המשיח. הלוואי והיינו יודעים אימתי יחול קץ זה, אך גם אז לא היינו מוסמכים ורשאים לגלותו. הגאון מוילנא זצ"ל, בפירושו ל"ספרא דצניעותא" (פ"ה), גם עורך הקבלה בין שעותיו של היום השישי לבריאת העולם לשנות האלף הנוכחי, הלא הוא האלף השישי מששת אלפי השנים שנקצבו לעולמנו, ולפי חשבוננו כל יחידה בת ארבעים ואחת שנים ושמונה חודשים בקירוב, שקולה כנגד שעה אחת משעות היום השישי, וכתב: "מכאן תדע קץ הגאולה, כשהוא "בעתה" ח"ו, כשלא יהיו זכאים שהוא הקץ האחרון, ומשביע אני את הקורא בה' אלוקי ישראל שלא יגלה זה".

ונסיים בציטוט מן הספר "שלשלת הקבלה" (עיי' בהגהות הרב מרגליות על שו"ת מן השמים סי' ע"ב) המספר, כי חכם בשם רבינו אברהם עשה "שאלת חלום" על קץ הקיצין "ומה נעימה ושנונה התשובה שקיבל רבינו אברהם, שגם הוא עשה על זה שאלת חלום, והשיבו לו בצחות לשון הכתוב (שמות ו/כב): 'מי - שאל ואל - צפן וסתרי'..."

דף לח/א משתעי קרא הכי
לדבר על עצמך בלשון נסתר

גמרתנו מספרת על מין אחד שאמר לרבי ישמעאל ברבי יוסי, כי מהפסוק (בראשית ט/כד) "וה' המטיר על סדם ועל עמרה גפרית ואש מאת ה'" אפשר להוכיח ששתי רשויות משמשות יחד, שכן, בתחילת הפסוק כבר נאמר "וה' המטיר על סדם", ברור, איפוא, שהגפרית והאש הם "מאת ה'", ויש לכתוב "גפרית ואש מאתו"! אך כובס שנכח במקום השיבו כי גם במקומות נוספים מצויות מטבעות לשון מעין אלו, כגון אצל למך שפנה לנשיו (בראשית ד/כג): "עדה וצלה שמען קולי, נשי למך האזנה אמרת". לכאורה, היה עליו לומר נשיי האזנה אמרת, ולא נשי למך, שהרי הוא, למך, הדובר אליהן. הרי לנו, כי הדובר יכול להתייחס לעצמו בלשון המשתמעת כאילו הוא מדבר על אדם אחר.

הגאון רבי יוסף חיים זצ"ל, מציין את דברי סוגייתנו בהתייחסו לשאלה מעניינת שהוגשה לעיונו (שו"ת "רב פעלים" ח"ב אה"ע סי' י"ט) לגבי אדם שהופיע ובידו גט עבור אשה פלונית ו"שטר הרשאה" הנלווה אליו [שטר הרשאה" הוא שטר בו שני עדים מעידים כי הבעל מינה שליח זה להולכת הגט לאשתו וכן מצוין בו מי הם העדים שחתומים על הגט]. במקרה שהוגש לפני "בן איש חי" עדי הרשאה היו אותם העדים שחתומים על הגט, ולפיכך היה עליהם לכתוב: "העדים שחתומים על הגט, אנחנו הם", אולם הם כתבו את שמותיהם "יצחק בן שמעון" וכדומה, כאילו מדובר באנשים אחרים, מבלי לציין כי הם הם העדים. מכל מקום, בעל ה"בן איש חי" הכשיר את הגט, כמבואר בסוגייתנו שאדם יכול להתייחס אל עצמו כאל אדם אחר. בתשובתו הוא מציין כי גם כאשר נתבונן בלשון הברכות שתקנו חז"ל נבחין בתופעה דומה: "ברוך אתה... קידשנו" - מעבר מלשון נוכח ללשון נסתר [ראוי לציין, שרבותינו הראשונים כבר ביארו שינוי זה בנוסח הברכה. עיי' רמב"ן עה"ת שמות טו/כו, וברבינו בחיי וברקנטי. וע"ע בנפש החיים שער ב' פ"ג ופ"ד].

של מה בכך, לאחר מכן נטלו עמו לעיירה בה הוא כהן ברבנות, ו"מזל טוב".
גורלו של ר' יואל, אחד מבחירי הישיבה לא שפר עליו. בעטיין של עילות שונות נתפרדה חבילתו זמן קצר לאחר שנתפרה, ואם לפני כן רבים ביקשו להתפאר בו כחתן לבתם, הרי שמעתה ואילך...
למען האמת הוא לא בלט כחריג בנוף הישיבה. רבים מלומדי הישיבה היו אברכים צעירים אשר גם לאחר נישואיהם שקדו חדשים תמימים על תלמודם מבלי לפקוד את ביתם הרחוק, לקיים מה שנאמר "והגית בו יומם ולילה".
לא אחת אירע, כי אבי המדוברת התרשם עמוקות ממידוענו, ומשבא עמו בדברים ושאלו, "כבודו בחור או אברך?" נסתיימה שיחתם בעיניים נפולות.
שנתיים ימים חלפו מהזו מאז התקבע ר' יואל במעמדו החדש, לא בחור ולא אברך. במהלכן חלפו עשרות עצות ליד אפרכסתו, מהן נבונות, חלקן טרחניות ונבונות לכולן לא שעה ר' יואל.
אולם דבריו של חבירו הטוב קנו להם שביטה בלבבו. "הבט, כאן, הביכל הישיבה, בין מאות הבחורים, איך נחשב כסחורה העוברת לסוחר. שמא תאמר כי בעל ייחוס הנך? ישיבתנו מלאה בייחסנים. התבקש להתייחד בהתמדתך? הרי יודע הניח היטב כי בית מדרשנו נתברך בתלמידי חכמים מובהקים! הסכת ושמע לדברי! כלך לך לעיירה נידחת, בארץ רחוקה, שאין בה ישיבות הרבה, ושקוד בה על דלתות התורה. במקום אשר כזה תבלוט כיהלום בראש הכתר, ובעזרת ה' בעוד תקופה לא ארוכה, כבודו ישלח אלינו טלגרמה על מועד נישואיו הקרב ובא".

דברים של טעם
חשב ר' יואל, הפך במחשבתו, הרהר במצפוניו, חקר ובדק בגניי נסתרי והשיב לחבירו: "הרי כל שידוך קשה כקריעת ים סוף, ולבסוף, הקב"ה קורע את הים ומעביר את בני הזוג בחרבה. כלום קשה בעיניו לזמן הנה את ים-סופי, עד שארחיק נדוד לחוף אחר?".
שב ר' יואל לגמרתו, חבירו לטיכוס עצות נוספות, וים-סופו של ר' יואל נראה היה גדוש מתמיד בגלים שופים שדכנים מנוסים אשר עשרות שנות הפלגה בים זה מאחוריהם, נלאו והרפו את ידיהם.
היה זה יום אפרורי, איש מבוגר התיישב חרש מאחוריו והתבונן בו עמוקות. זה מכבר קלט כי בחור זה מכונה המזרח של הישיבה הוא, כל כולו שרעפי הוויות אביו ורבה, ומהילוכו נוטפים סעיפים קטנים ב"צקות החושן".

נעבור שעה ארוכה ניגש אליו האיש, דרש בשלמו, וביקש את רשותו לשוחח עמו בדברי תורה ובפרפראות נאות המרחיבות דעתו של אדם ועל ידן יכול חד-עין לעמוד על שנינותו של איש שיחו. **הזמן** נקף במהירות. האיש הביט בשעונו שוב ושוב, ולבסוף כחכח בגרונו ואמר: "מצאתם חן בעיני, ובכן, חנני בורא עולמים בבת משכלת, יראת ה' ומשמחת לב אלוקים ואנשים. האם אתה...".
לבו של מידוענו פעם במהירות. הנה, הנה השאלה המכשילה, "האם אתה בחור?". עוד רגע קט יפרדו דרכיהם בבושת פנים הדדית.

עודו אפוף בבושה על הצפוי להתרחש, תחב האיש את בהונו במרפקו ושב ושאל "האם אתה פנוי?".
"אכן", השיב בזריזות, "איני נשוי...".
כיצד התגלגלו העניינים, מה היה המשך השיחה, היכן נערכה החתונה וכמה שנים קיבל הזוג "קסטט", כבר אינו חשוב כל כך. העיקר הוא, כי ר' יואל נישא שוב.

בשעה טובה ומוצלחת.
הכל בידי שמים. הכל.

המעוניין ליכות את הרבים
בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת
שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
תכתובנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

דף מב/א אחד אומר קודם הנץ החמה ואחד אומר לאחר הנץ החמה

נץ החמה

אחד הזמנים החשובים שמכיל לוח השנה הוא זמן "הנץ החמה".

"הנץ החמה", על שום מה? כידוע האור מקדים לבוא עוד לפני שגוף השמש עולה מעל האופק. ראשית האור נקרא בשם "עלות השחר", וזמנו הוא כ- 90 דקות או כ- 72 דקות [תלוי בשיטות השונות] לפני עלות השמש עצמה. עליית השמש עצמה מעל האופק היא הזריחה, או בשמה ההלכתי "הנץ החמה". "הנץ החמה" נקרא כן מלשון "הנצו הרמונים" (שיר השירים ג/ז) - תחילת פריחת השמש (לחם שמים" ברכות פרק א' משנה ב'), ויש אומרים שיתכן שפירוש 'הנץ' הוא ניצוץ האור הראשון של החמה ("הזמנים בהלכה" פ' כ"ד).

מפתיע לגלות, אבל לזמן "הנץ החמה" אין כמעט שום משמעות מדאורייתא! ה"יום" ההלכתי מתחיל כבר בעלות השחר, בראשית האור, ומדאורייתא, מאותו רגע אפשר לקיים את כל המצוות התלויות ביום. המשמעות של הזריחה היא בעיקר 'מדרבנן'. שכן, חכמים הגבילו את קיום מצוות היום, החל מ"הנץ החמה" ואילך, ולפיכך לכתחילה אין לקיים מצוות תקיעה בשופר, נטילת לולב, ברית מילה וכיוצא בהן, לפני הנץ החמה (מגילה כ/א). הגבלת חז"ל נבעה מכך שזמן עלות השחר אינו ברור לכל, ועלול לגרום טעויות, לעומת זמן "הנץ החמה" הברור והנראה לעיניים (רמב"ן במלחמות ה' בתחילת מסכת ברכות). בנוסף לכך, לכתחילה, גם זמן תפילת העמידה של שחרית הוא מ"נץ החמה" ואילך ("שולחן ערוך" אורח ח' פ"ט סעי' א'), וראוי להדר ולהתחיל תפילה זו עם הזריחה, שנאמר (תהלים עב/ה) "יראוך עם שמש" (ברכות כט/ב).

הנץ הנראה והנץ החמה: המעיין בלוח השנה יווכח, כי לעיתים מצויינים בו שני זמנים שונים - "הנץ החמה" ו"הנץ הנראה". בשורות הבאות נבאר את הדברים. כידוע, כדור הארץ אינו עיגול מושלם וחלק, אלא הוא עמוס בהרים ובגבעות, בעמקים ובגאיות הממלאים אותו לרוב. אדם הניצב על הר עשוי לראות שטח רחב מאד ולעומת זאת מצומצם שדה הראייה של הניצב במישור, ואין צריך לומר בעמק.

ברור, איפוא, כי שני בני אדם אלה לא יראו את הזריחה או את השקיעה בזמן אחד. העומד על ההר יצפה בזריחת החמה מוקדם יותר ובשקיעתה מאוחר יותר מחבירו המצוי בעמק. בנוסף לכך, יתכן ששני בני אדם יעמדו בשני מקומות זהים בגובהם, אלא שבאופק הניבט לעיני אחד מהם קיימים הרים הגורמים לכך שזריחתו תתאחר ושקיעתו תמהר לבוא. המחשה לכך ניתן לראות בלוח השנה, כאשר השקיעה המצויינת לגבי ירושלים, שעל ההר מאוחרת מהשקיעה בגוש דן, אף על פי שירושלים מצויה מזרחה לאזור תל אביב.

ההבדל בין הר הזיתים להרי מואב: בעקבות כך התעורר נידון הלכתי בירושלים לפני כ-120 שנה לגבי "הנץ החמה" הירושלמי.

כידוע, במזרח ירושלים ממוקם הר הזיתים, ובמזרח הרחוק יותר ממנו ניצבים הרי מואב. הרים אלו מעכבים את ראיית זריחת החמה בדקות אחדות. בשם מהרי"ל דיסקין נמסר כי לקביעת זמן "נץ החמה" בירושלים יש להתחשב בהרי מואב הרחוקים, אך לא בהר הזיתים הקרוב לעיר (ספר "נברשת" ח"א עמ' נ"ח-ס'). פסק הלכה זה אינו מוסכם ויש שחלקו על כך וקבעו כי העיקר הוא הנץ המישורי, ולא הנץ הנראה (ראה "הזמנים בהלכה" פ"ז וסוף פ' ג'). היו שרצו להוכיח מסוגייתנו, העוסקת בעד אחד המעיד כי מעשה מסויים התרחש ב"נץ החמה" ואילו חבירו מעיד כי הוא התרחש לאחר מכן, ש"נץ הנראה" הוא הקובע, כי ברור שהם מעידים על הנץ הנראה ולא על הנץ האסטרונומי. הא למדת, כי בלשון חז"ל "נץ החמה" הוא הזמן שבו השמש נצפית בפועל (קובץ אור ישראל גליון כ"ז). אחרים מחלקים בין מצות תפילת העמידה של שחרית שזמנה הוא "יראוך עם שמש" ממש, למצוות אחרות התלויות בנץ החמה המישורי. למעשה, מנייני "ותיקין" רבים מאד נוהגים כהנץ החמה הנראה, לעומת אחרים הנוהגים כנץ החמה האסטרונומי.

החישוב נעשה מן המקום הגבוה הטבעי שבעיר: חשוב לציין, ש"נץ הנראה" נקבע על פי המקום הגבוה באותה עיר. לפיכך, בבני ברק, למשל, נמדדת שעת הזריחה ב"גבעת רוקח", הגבוהה כשישים מטר מעל פני הים. אלא שיש להבהיר, כי לדעת רוב הפוסקים, קביעת זמן "נץ החמה" מתבססת על המקום הגבוה הטבעי שבאותה עיר. לפיכך, לו היה גורד שחקים ממוקם במקום אחר בעיר וגבהו היה עולה על גבהו של גבעה זו, לא היה זמן "נץ החמה" נקבע לפי הנצפה מקומתו העליונה של גורד השחקים. יתכן, איפוא, שאדם מצוי על גגו של גורד שחקים, ועדיין רואה את החמה, ולאמיתו של דבר כבר הסתיים היום, מכיון שהמקום הקובע הוא תחתית המגדל ולא גגו!... (ראה "הזמנים בהלכה" סוף פ"ז).

תפילת מנחה במגדלי התאומים: אין הדבר מוסכם לגמרי, ויש הסוברים כי לגבי המצוי על גג הבניין ורואה את החמה עדיין לא חלף היום. נכדו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל מספר, כי כאשר חזר מארצות הברית פנה אליו סבו - שבכל דבר הביט דרך משקפי הלכה - ושאלו אם ראה את הבניינים הגבוהים בהם לשיטה אחת, על יהודי השוהה בקומה התחתונה של הבניין והפסיד את זמן מנחה, למהר לעלות במעלית לקומה הגבוהה ולהתפלל מנחה מן הקומה שבה עדיין נצפית השמש... (על אודות השיטות ראה בספר "דברי יוסף", דף ס"ח, ובספר "הזמנים בהלכה" לרח"פ בניש ח"א עמ' ס"ג, בהערות שם).

פנינים

דף לח/א נכנס יין יצא סוד

נכנס יין

רמז גדול יש במשפט המפורסם "נכנס יין יצא סוד" המובא בסוגייתנו, אמר הגר"א מוילנא זצ"ל.

סוד ה' מוזכר בתנ"ך בקשר לשלושה בלבד - יראים, ישרים ונביאים: "סוד ה' ליראים" (תהילים כה/ד); "ואת ישרים סודו" (משלי ג/לב); "גלה סודו אל עבדיו הנביאים" (עמוס ג/ז).

נכנס יין, היינו: ישרים, יראים, נביאים, יצא סוד... ("קול אליהו").

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק ישראל קנופף** ז"ל

בהר"ח יונה צבי הלוי ז"ל

נלב"ע י"א בניסן תש"ס

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק מן** ז"ל

ב"ר משה רפאל ז"ל

נלב"ע י"א בניסן תשנ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י מרת **גאולה מן** תח"ו ומשפחתה שיחיו רמת גן

לעילוי נשמת

מרת **שרה שטרנטל** ע"ה

ב"ר נחום זאב ז"ל נלב"ע ו' בניסן תשמ"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה הר"ר **ברוך מרדכי שטרנטל** ומשפחתו שיחיו ר"ג - מונטריאל

לעילוי נשמת

מרת **חווה לאה פריימן** ע"ה

ב"ר דב ז"ל נלב"ע ח' בניסן תשס"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **שרגא פייבל** ז"ל

ב"ר יצחק אייזיק ז"ל נלב"ע ח' בניסן תשס"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **יצחק גולדשטיין** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע ו' בניסן תשמ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

דף מג/א היוצא ליהרג משקין אותו

"לחיים" - על מה ולמה

בכל תפוצות ישראל נוהג לאחל "לחיים" בעת שתיית יין. כבר על רבי עקיבא מסופר (שבת 20/ב) כי על כל כוס וכוס שהביא בעת שעשה משתה לבנו אמר: "חמרא וחיי לפום רבנן, חיי וחמרא לפום רבנן ולפום תלמידיהון".

כוס הנישואין של אדם הראשון: הקדמונים מבארים כי לפי הסוברים שעץ הדעת ממנו אכל אדם הראשון היה גפן (ברכות מ/א), מובן היטב מדוע אומרים "לחיים" בעת שתיית יין, שהרי על ידי עץ הדעת נגזרה מיתה על האדם. כמו כן הם נותנים טעם גם לפי הסוברים שעץ הדעת היה עץ תאנה, שאדם הראשון שתה יין מכוס של ברכת נישואין בעת שנשא את חווה לאשה, ועל ידי כך השתכר ועבר על ציווי של מקום ואכל מעץ הדעת, ובשל כך נגזרה מיתה על יושבי חלד (דעת זקנים מבעלי התוספות, ויקרא ו/ט). בנוסף לכך הם מציינים את דברי סוגייתנו בה מבואר ש"היוצא ליהרג משקין אותו קורט של לבונה בכוס של יין" כדי לטשטש את דעתו, וכמו כן משקין יין את האבלים (להלן ע/א), שנאמר (משלי לא/ו): "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש". בעת שתיית יין מאחלים, איפוא, "לחיים", להבדיל עצמנו מענייני מיתה אלו. הנצי"ב מוואלאזין מוסיף על כך ומבאר את ברכתו של רבי עקיבא "חמרא וחיי... חיי וחמרא": הוא איחל לאורחיו כי יינם לא יהא כיון ששותים לפני המוות - "חמרא וחיי", ולא יין ששותים לאחר המוות - "חיי וחמרא".

מעניין לציין כי הגאון ממונקאטש הקפיד על האומרים "לחיים" בשתיית יין הקידוש, מאחר ששומר מצווה לא יידע דבר רע ואין לחשוש לסכנה או לקללה בעת עשיית מצווה. בפרט יצא קצפו על אותם שבלייל שבת לא אמרו "לחיים" לאחר שתיית יין הקידוש, ורק על יין קידוש של יום אמרו "לחיים". הגאון ראה בכך זלזול חמור והפחתה מכבוד מצוות הקידוש ביום, ולא נחה דעתו עד שכתב כי "מנהג בורים" הוא זה. לימים לאחר שהביאו בפניו את דברי מדרש תנחומא (פקודי ב) האומר: "שליח צבור כשיש בידו כוס של קדוש או של הבדלה והוא אומר סברי מרנן ואומר הקהל לחיים כלומר, כי לחיים יהא הכוס", חזר בו הגאון ממונקאטש מדבריו, ולא עוד, אלא שבאותה שבת, בעת אמירת דברי תורה בכל סעודה, הוא הזכיר בהתלהבות את דברי המדרש הנ"ל ("שמירת הגוף והנפש" סי' נ"ג).

מתי יש לאחל "לחיים", בטרם הברכה על היין או לאחריה? על כך ראה בספר "מאורות הדף היומי" ח"ג עמ' קנ"ד-קנ"ה.

הקדם והנצח

את נשמת יקירך ז"ל

שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים:

סיון - תמוז - אב - אלו

בגמרא המיוחדת

"מהדורת נר תמיד"

בהוצאת מאורות הדף היומי

כתב בעל החפץ חיים:

"...וכזה יראה הוא בעצמו לעשות לעילוי נשמת אביו ואמו שעמלו בכל כוחותיהם עליו... יתנדב עבורו איזה ספר הצריך להביא ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח. וכן ראיתי רבים נוהגים"

עשרות אלפי גמרות מודפסות ונלמדות לעילוי הנשמה המונצחת בעמוד הגמרא

לפרטים והרשמה: (שי)

טל. 03-5775307 פקס. 03-7601020

בשבת חוה"מ פסח **בלימוד אי"ה** **מתחילים**

עונג לימוד משפחתי

חדש! מאורות השבת חלק ח' חידוש לכל המשפחה. בכל שבת

יש לכם הזדמנות להצטרף לחיות הלימוד הכוללת את כל המשפחה? חידוש עם "מאורות השבת", זה פשוט זה הטוב, ומהקטן את הקשר בין בני הבית. לטעול מחייכים אלף משפחות מוכנים.

כבר נהגתם כדי שבת סליטוד הלנה בכל המשפחה? חידוש עם "מאורות השבת", זה פשוט זה הטוב, ומהקטן את הקשר בין בני הבית. לטעול מחייכים אלף משפחות מוכנים.

חידוש עם "מאורות השבת", זה פשוט זה הטוב, ומהקטן את הקשר בין בני הבית. לטעול מחייכים אלף משפחות מוכנים.

לפרטים והזמנות: 1700-500-151

להשיג בחנויות הספרים

